

Dena beltz

British entzun eta dotorezia, patxada eta finezia ideiak datozkio burura jende askori; *Obama* aditu eta beltza, AEBetako lehenengo presidente beltza pentsatuko du batek baino gehiagok, tipo dotore eta fina, era berean. Alta, British Petroleum multinazionalak kudeatutako petrolio-putzu batek ekainean izaniko istripuak eragindako marea beltza, hori bai gorriak eta, noski, beltzak pasarazten ari zaiola presidente finari. Bere agintaldiko lehenengo krisi sakona agertu zaio Obamari, non eta Mexikoko Golkon, urte batzuk lehenago *Katrina* urakanak suntsitutako Louisiana eta Alabamako lurraldetan. *Katrina and the (Black) Waves*, aspaldiko pop talde baten izena parafraseatuz laburbil dezakegu AEBetako bi presidente zeharo kontrajarriek azkenean arazo nahiko berdinak paira ditzaketela: *Katrina* urakanak New Orleans eta inguruetan eragindako triskantzak agerian utzi zuen Bushen administrazioaren nagia eta utzikeria, eta ekainetik aurrera leku berean pairatzen ari diren olatu beltzak erakutsi du Obamaren gobernu berriak energiaren alorrean gauzak antzeko parezido egiten jarraitu duela eta horren ondorioz galera ekologikoak eta ekonomikoak berriro gailendu direla bertako populazio xumeenaren kaltetan.

Egia da geroztik Obamak erreakzionatu izan duela eta British Petroleum multinazionala estutu duela; isuria ahalik eta azkarren konpontzeko eta kalteak ordaintzeko diru funts ederra eratu behar izan du enpresak. (Bide batez, eta diruaren funtsa gaur egungo teatro globalizatuan non dagoen ikusteko lagungarri bada, oso sintomatikoa da istripu horrek eragin duen ondorio deribatuen kateetako bat: British Petroleum akzioen prezioak sekulako jaitsiera paira-

tu du burtsetan eta Erresuma Batuko jubilatuek arazoak izan dituzte euren pentsioak kobratzeko, pribatizatuta daudelako eta euren aurrezkiak neurri handi batean enpresa esanguratsu horren akzioetan inbertituta zeudelako. Inbertsio funtsen saltzaileek esku luzea daukate eta ondorioz oso ohikoa da politikariak edota kazetariak pentsio publikoen balizko kiebraz berba egiten entzutea. Baina gero funts pribatuetan arrisku sistemikoa azaleratzen denean estatuaren interbentzioa eskatuko dute, lasai antzean.)

Baina Mexikoko Golkoan izaniko istripua oso paradigmatikoa da, datorkigunaren paradigmatikoa, alegia. Orain arte Mendebaldeko biztanleok ezagutu ditugu marea beltzak, ez da gogoratu behar orain urte gutxi Galizian gertaturiko *Prestige* petroliontzia hondoratzeak nola astindu zituen euskal kostaldeko ertzak. Baina Mendebaldeko iritzi publikoak zeukan pertzepzioa zen halako istripuak aurreikus daitezkeela, petroliontzien kasuan kasko bikoitzekoak izan behar zutela, horien funtzionamendu eta egoeraren gaineko kontrol publikoak zorroztu behar direla... halakorik *nunca mais* ez gertatzea posible zela.

Nunca mais baino, olatu beltzak maiz gertatuko direla erakusten digu Mexikoko Golkoan izaniko ezbehar latzak. Izan ere, oraingo honetan oso argi ikusten da egiturazko istripu baten aurrean gaudela, geroz eta maizago ugalduko den egiturazko istripua, alegia. Oraindik petrolio asko geratzen da munduan, baino gero eta latzago da urre beltzaren poltsetaraino heltzea. Mexikoko Golkoan sekulako poltsa omen dago, baina itsasoko sakonera izugarrian, inoiz lan egin ez den sakonera. Gainera, petrolio poltsak ez du muga politikorik ezagutzen eta Kubako uren azpian ere badago. Bertako gobernuak eskubideak saldu dizkie Txinako petrolio-enpresei prospekzioak egiteko, eta hor hasi ziren British Petroleum presak eta nerbioak. Berezkoa zaien patxada britainiarra galduta, zulatu eta zulatu hasi ziren, eta azkenean gero estaltzea hilabeteak kostatu zaien kontrolik gabeko zulo beltza egin zuten. Gero hasi ziren pentsatzen halako sakonera du-

ten itsas-uretan zer nolako konponbidea erabil zezaketen eragindako kalbarioa konpontzeko. Izan zen, zuloa estaltzeko, bonba nuklearra lehertzea proposatu zuenik.

Brasilen, Lularen gobernua eta Repsol multinazionala oso pozik zeuden berriki beste sekulako petrolio-poltsa bat topatu zutelako, itsas sakon-sakonean hori ere. Gobernua, behintzat, jada ez dago hain pozik. Obamaren administrazioan bezala, hasi dira esaten nolabaiteko mugak ipini beharko direla halako poltsen ustiakuntzan, halako ezbeharrak ekiditeko. Eta istripuak eduki duen zabalpen mediatikoari esker, jakin izan dugu halako istripuak geroz eta ohikoagoak direla, adibidez Txinan, adibidez Tarragonan. Baina gogoratu behar da halako egoera estrukturala pairatzen dela beste hainbat lekutan, lur azpiko petrolio-poltsak ustiatzen ari direnetan, baina jadanik oso baldintza kaxkarretan. Adibidez, Niger ibaiaren deltan, baina baita Kanadako Alberta probintzian ere: bertan petrolioak blaitutako hareak ateratzen ari dira, harea bituminosoak, alegia, eta prozedura hori errentagarria izateko sekulako hondamen ekologikoa gertatzen ari da munduko herrialde garatuenetakoaren muga artikoan, non, oso jende gutxi bizi denez, eta gainera gehienak indioak direnez, petrolioak agintzen baitu.

Baina ez du inporta, bada oraindik gure mugikortasun eredu betiko eta denontzat dela uste duenik. Nafarroako Gobernua, adibidez. Ekainean inauguratu zuten Los Arcos-en Formula 1eko auto eta motor gasolina zurrupatzaileek korrituko duten zirkuitua. Etxebizitza sustatzaile pribatu baten ideia txoroak UPNko Gobernua liluratu eta sekulako dirutza publikoa xahutu da kristoren negozio turistikoa izango omen denaren mesedetan. Enfin, Nafarroa, ibilgailu motordunen paradisia. Kurioso da, Nafarroa da ekonomiarik orekatuena duen euskal herrialdea. Hiru sektore tradizionalen pisu oso orekatua daukate ekonomia horretan eta berez hori osasungarritzat hartzen da. Baina gero monokultiborako dagoen joerarekin oso perspektiba beldurgarriak aurreikus daitezke: zer gertatuko da, adibidez Baztanen, baina oro

har Pirinioan, landa turismoan gauzak okertzen badira (adibidez, mugikortasun ereduak erregaien prezioen igoera jasaten ez duelako)? Eta Landaben epizentro erabatekoa duen industria sektorean? Eskerrak aurten gari uztak sekulako prezioak ekarriko dituen Erriberara eta munduko gune zerealistakta produktiboena den Iruñeko Arroara, adibidez.

Garia, urrea

Ez da urrezko uzta izango nekazariarentzat; jadanik euren sindikatuak abisatzen ari dira oso mugimendu espekulatiiboak gertatzen ari direla elikagai gehienetan presente dagoen gariaren uztaren inguruan, Errusiakoa lehortekak eta suteek suntsitu dutela aprobetxatuz. Baina, askotan, lehortea eta gero, subentzioa eta aseguruak kobratuta, uzta lanak egin gabe sekulako pagotxa duten Europar Batasuneko nekazariak prezio ederrak topatuko dituzte aurten, batez ere lurjabe handiek, noski, beti bezala.

Halarik ere, arrazoiak dute nekazaritza alorreko sindikatuek. Elikagaien merkaturak beti inbertsio hoberenaren bila dabilzan kapital espekulatiiboaren gune preziatua bilakatu da azken urteotan. Etxebizitzaren merkaturak izaniko burbuila lehertu eta gero, kapital asko dabil munduan zehar habia non topatu. Lehengo urregorriaren balioa ere handitu omen da, nahiz eta gaur egun berez ezer gutxirako balio duen metala izan. Gutxi dagoenez eta tradizionalki babes-balioa izan denez... Baina askoz kapital gehiago inbertitu da aurtengo eta hurrengo urteotako uztatan. Londresko Burtsaren Gero-koen Merkaturak eros daitezke hurrengo hamarkadako uzten gaineko eskubideak, gero Chicagoko burtsan elikagaien prezioak gorantz doazenean honako balioekin espekulatzeko. Eta Errusiako hondamendia aitzakia ederra da inbertsio horiei errentagarritasuna ateratzeko, gero berriro urregorriaren bila aritzeko, horrelakoa baita kapitalismoaren legea. Baina mundu osoan zehar populazio gehienari erosteko ahalmena murrizten ari zaiola ikusten denean, politika-

rien kezkarako kontua da horrako hori. Ohituta daude, azkenotan, merkatuek eragindako txikizio sozialak konpon-tzen, baina jateko gauzekin jolastea beti izan da arriskutsu.

Ekonomia plastikoa

Gauzak horrela, kontsumoa eta kontsumismoa, kontzeptu horien inguruan korapilatzen dira aldaketa historikoaren momentua aurreikustean maila estrategikoan sortzen diren kezka eta zalantzak. Euskal Herrian berriki *Argia* aldizkariak argitaratzen duen *Larrun* gehigarriak eztabaida interesgarria plazaratu du horren inguruan. Ba al dago aukerarik kontsumo eredia aldatzeko? Galdera potoloa planteatu eta erantzunen bat eskatu die hiru pertsonari, gure inguruan dagoen soziologo gazte zorrotzenetakoari, aktibista engaiatuari eta ekonomista iaioari. Eta eztabaida interesgarria, hiruaren artean emandakoa.

Soziologo zorrotzak balioak azken urteotan ez direla asko aldatu abisatzen digu, jendea prest dagoela ingurumenaren alde egiteko baina bere bizimodua lar aldatu barik, des-hazkundearen aldeko aktibistak bere kezka planteatzen ditu, datozkigun aldaketek betiko moduan munduko pobreenak kaltetuko dituztela, gehienbat. Baina hona ekonomista iaioa, neoliberalismoaren aldeko publizitate lan ederra egindakoa, orain zibaboga erdia eginda-edo, berak ziurtatzen digu ekonomia oso plastikoa dela, berez eta berehala aldaketa handiak gerta daitezkeela sistema ekonomiko batean beste erremediorik ez badago. Eta orain erremediorik ez dago, diosku, energia eredia ez delako sostengarria; prezioek lagunduko dute balioen sistema aldatzen, petrolio ez da bukatuko, lehenago hain garesti jarrikoenez hartzeari utziko baitiogu.

Baina bere esaldirik borobilena, zalantzarik gabe, hauxe da:

mundua epe luzera nolakoa izango zen aurreikusten saiatu diren ekonomialari eta historialari guztiak nahastu egin dira. Ezinezkoa da gertatuko dena aurreikustea, kaos eta zori moduko zerbaitek funtzionatzen duelako.

Askotan bere zehaztasuna eta ziurtasuna goratu duen zientzia baten ordezkari bikainaren aldetik halako egiaztapen umila irakurtzea ez da askotan gertatzen. Baina non daude orain arte BPGren igoera geldiezinean oinarrituta etengabeko gastu publikoa eta kontsumo pribatuaren parrasta neurrigabea aldarrikatu duten *guru* horiek guztiak? Horiek bai ikusten zuten geroa argi eta garbi, aurrera doan gezia, aurre-rabidearen metafora narrasa, kaos eta zori bilakatu da derrepentean. Eta aztigai guztiak kristalezko bolak enkantean jartzen hasi dira.¶